UOT: 336.22

Mürvət Sahib oğlu ƏKBƏROV
Magistr, BDU
murvet.99@gmail.com
Zəhra İsa qızı SƏMƏDOVA
i.f.d., dosent, BDU
zaxra.samedova@hotmail.com
https://doi.org/10.30546/4.71.73001.2025.001.055

İXRAC POTENSİALININ ARTIRILMASI ÜÇÜN GÖMRÜK-TARİF TƏNZİMLƏMƏLƏRİNDƏN İSTİFADƏ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi strateji gömrük tariflərinin tənzimlənməsinin COP-29-un ekoloji məqsədlərinə uyğun olaraq ölkənin ixrac potensialını necə artıra biləcəyini araşdırmaqdır.

İşin metodologiyası məlumat toplamaq, təhlil etmək və şərh etmək üçün çoxşaxəli yanaşmanı əhatə edir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti COP-29 tərəfindən müəyyən edilmiş qlobal iqlim məqsədlərini dəstəkləyərkən ixrac potensialını artırmaq üçün gömrük tariflərinin tənzimlənməsindən istifadə etmək üçün təsirli anlayışlar və siyasət tövsiyələri verməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, məqsədyönlü gömrük tariflərinin tənzimlənməsi COP-29-un iqlim məqsədlərinə uyğun olaraq davamlı ticarət təcrübələrini təşviq etməklə ixrac potensialını effektiv şəkildə artıra bilər.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi onun gömrük tariflərinin tənzimlənməsinin qlobal iqlim məqsədləri ilə inteqrasiyasına yeni yanaşmasında, COP-29-un davamlılıq məqsədlərinə uyğun olaraq ixrac potensialının artırılması üçün unikal çərçivə təklif etməsindədir.

Açar sözlər: ixrac potensialı, COP-29, gömrük tarifləri.

Giriş

Dünya misli görünməmiş ekoloji problemlərlə üzləşdikcə, iqlim dəyişikliyinin həllində ticarət siyasətinin rolu getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının (BMTİDÇS) 29-cu Tərəflər Konfransı (COP-29) qlobal iqtisadi siyasətlərin, o cümlədən ticarət və gömrük tariflərinin iqlim məqsədlərinə necə töhfə verə biləcəyinə diqqət yetirərək bu müzakirələri davam etdirmək üçün nəzərdə tutulub. Bir çox ölkələr, o cümlədən inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlar üçün gömrük tarifləri qaydalarının ekoloji məqsədlərə uyğunlaşdırılması ixrac potensialının artırılması üçün unikal imkan yaradır.

COP-29, sələfləri kimi, iqlim dəyişikliyinə qlobal reaksiyanın zəruriliyini vurğulayır ki, bu da təkcə istixana qazları emissiyalarının azaldılmasını deyil, həm də davamlı iqtisadi inkişafın təmin edilməsini əhatə edir. Bu çərçivədə ticarət siyasəti, xüsusən də gömrük tarifləri mühüm rol oynayır. Müəyyən mallar üzrə tarifləri tənzimləməklə ölkələr həm öz yerli sənayelərinə, həm də beynəlxalq ticarət axınlarına ətraf mühitin mühafizəsi məqsədlərini dəstəkləyəcək şəkildə təsir göstərə bilərlər [4, s.112].

COP-29-un əhəmiyyəti

COP-29 iqlim dəyişikliyinə qarşı qlobal mübarizədə mühüm mərhələni təmsil edir. COP-un hər sessiyası iqlim dəyişikliyinin həllində həm tərəqqi, həm də inkişaf edən problemləri əks etdirən əvvəlki görüşlərə əsaslanır. COP-29-un əhəmiyyəti bir neçə ölçü ilə başa düşülə bilər.

1. İqlim Fəaliyyətinə Qlobal Öhdəlik: COP-29 ölkələr üçün beynəlxalq iqlim sazişlərinə, xüsusilə də Paris Sazişinə sadiqliklərini təsdiqləmək üçün platforma rolunu oynayır. Bu öhdəlik qlobal istiləşməni məhdudlaşdırmaq və iqlim təsirlərini yumşaltmaq üçün qlobal səylərdə təcil saxlamaq üçün vacibdir.

2. Siyasətlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi: Konfrans iqlim siyasəti və strategiyalarının işlənib hazırlanmasına və dəqiqləşdirilməsinə kömək edir. Hökumətləri, biznesləri və vətəndaş cəmiyyətini bir araya gətirməklə, COP-29 iqlim məqsədlərinə uyğun gələn və yaranan problemləri həll edən siyasətləri müzakirə etmək və həyata keçirmək imkanı verir.

3. İnkişaf etməkdə olan Ölkələr üçün Maliyyələşdirmə və Dəstək: COP-29-un əsas məqsədlərindən biri iqlim dəyişikliyinə ən həssas olan inkişaf etməkdə olan ölkələrə maliyyə resursları və dəstək təmin etməkdir. Bura iqlim maliyyəsi, texnologiya transferi və potensialın yaradılması təşəbbüsləri üzrə müzakirələr daxildir.

4. İctimai Maarifləndirmə və İştirak: COP-29 iqlim dəyişikliyi haqqında qlobal məlumatlılığın artırılmasında və geniş ictimaiyyətin, medianın və maraqlı tərəflərin daxil olduğu geniş auditoriyanın cəlb edilməsində mühüm rol oynayır. Bu nişan qlobal iqlim hərəkatını və fərdi və kollektiv fəaliyyəti təşviq etmək üçün çox vacibdir.

Gömrük tarifləri ənənəvi olaraq yerli sənayeləri xarici rəqabətdən qorumaq və dövlət gəlirləri yaratmaq üçün istifadə olunurdu. Bununla belə, COP-29 kontekstində tariflərin davamlı ticarət təcrübələrini təşviq etmək üçün bir vasitə ola biləcəyi artan etiraf var. Bərpa olunan enerji texnologiyaları və enerjiyə qənaət edən mallar kimi ekoloji cəhətdən təmiz məhsullara tarifləri aşağı salmaqla və ya ləğv etməklə ölkələr bu məhsulların həm istehsalını, həm də ixracını təşviq edə bilərlər. Bu, təkcə iqlim məqsədlərinə çatmağa kömək etmir, həm də ölkənin yaşıl məhsullar üçün qlobal bazarda mövqeyini artırır [1, s.66].

Gömrük-tarif tənzimləmələri

Gömrük-tarif tənzimləmələri beynəlxalq ticarət siyasətinin təməl daşıdır və hökumətlər üçün malların sərhədlərdən keçirilməsini idarə etmək və nəzarət etmək üçün mühüm alət rolunu oynayır. Bu qaydalar ölkəyə daxil olan və ya ölkəni tərk edən mallara tətbiq edilən vergilər olan tariflərin tutulması yolu ilə malların idxalına və ixracına təsir etmək üçün hazırlanmış bir sıra siyasət və təcrübələri əhatə edir. Gömrük-tarif tənzimləmələrinin əsaslarını, onların tarixi təkamülünü və iqtisadi inkişafa təsirlərini başa düşmək onların qlobal ticarət dinamikasının formalaşmasında rolunu qiymətləndirmək üçün vacibdir [5, s.28].

Gömrük-tarif tənzimləmələri idxal və ixrac olunan mallara tariflər tətbiq etməklə beynəlxalq ticarəti tənzimləmək üçün hökumətlər tərəfindən müəyyən edilmiş qaydalara və siyasətlərə istinad edir. Tariflər müxtəlif növlərə bölünə bilər, o cümlədən:

1. Ad Valorem Tarifləri: İdxal olunan malların dəyərinin faizi kimi hesablanır. Məsələn, elektronikanın 10%-lik tarifi o deməkdir ki, idxalçı elektronikanın ümumi dəyərinin 10%-ni vergi kimi ödəməlidir.

2. Xüsusi tariflər: Malların miqdarına və ya vahidinə əsaslanan sabit rüsumlar. Məsələn, bir ton polad üçün 5 dollar tarif.

3. Mürəkkəb tariflər: həm dəyər faizini, həm də sabit məbləği tətbiq edən ad valorem və xüsusi tariflərin kombinasiyası.

Bu tariflər müxtəlif gömrük prosedurları vasitəsilə həyata keçirilir və yerli sənayeləri xarici rəqabətdən qorumaq, hökumətə gəlir əldə etmək və ticarət balansına təsir göstərmək daxil olmaqla, çoxsaylı məqsədlərə nail olmaq məqsədi daşıyır.

Gömrük-tarif tənzimləmələrinin tarixi inkişafı tariflərin yerli iqtisadiyyatları qorumaq və gəlir əldə etmək üçün istifadə olunduğu qədim ticarət təcrübələrinə gedib çıxır. Müasir dövrdə tariflərin rolu əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etmişdir [3]:

1. Erkən Ticarət Təcrübələri: Yunanlar və Romalılar kimi qədim sivilizasiyalar ticarətə nəzarət etmək və yerli sənayeləri qorumaq üçün idxal və ixraca tariflər tətbiq edirdilər.

2. Orta əsrlər və erkən müasir dövr: Tariflər Avropa monarxiyaları üçün yeni yaranmaqda olan sənayeləri qorumaq və ticarət kəsirlərini idarə etmək üçün bir vasitə oldu. Merkantilizmin yüksəlişi tariflərin sərvət və güc toplamaq üçün istifadə edildiyini gördü.

3. İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı dövr: Tariflər və Ticarət üzrə Baş Sazişin (GATT) və daha sonra Ümumdünya Ticarət Təşkilatının (ÜTT) yaradılması tarifləri azaltmaq və azad ticarəti

təşviq etmək məqsədi daşıyırdı. Bu razılaşmalar qlobal ticarətin liberallaşdırılmasına doğru irəliləyiş göstərdi, eyni zamanda bəzi qoruyucu tədbirlərə icazə verdi.

4. Müasir inkişaflar: Son onilliklərdə gömrük-tarif tənzimləmələri ekoloji və sosial standartlarla bağlı ticarət siyasətinin elementlərini getdikcə daha çox özündə birləşdirir. Məsələn, daha geniş qlobal problemləri həll etmək üçün zəif əmək təcrübəsi və ya yüksək karbon emissiyası olan ölkələrin məhsullarına tariflər tətbiq edilmişdir.

Gömrük-tarif tənzimləmələrinin əhəmiyyəti onların daxili və beynəlxalq bazarlara təsir imkanlarından ibarətdir. Tarifləri tənzimləməklə hökumətlər inkişaf etməkdə olan sənayeləri qoruya, ticarət kəsirlərini idarə edə və iqtisadi şoklara cavab verə bilər. Bundan əlavə, tariflərdən yerli istehsalın təşviqi və milli təhlükəsizliyin dəstəklənməsi kimi strateji məqsədlərə nail olmaq üçün istifadə edilə bilər.

Gömrük-Tarif Qaydaları İqtisadi Siyasət Aləti kimi

Gömrük-tarif tənzimləmələri iqtisadi siyasətin formalaşmasında həlledici rol oynayır. Onların təsirini müxtəlif ölçülərlə təhlil etmək olar.

1. Daxili sənayelərə təsir: Tariflər idxal olunan malları bahalaşdırmaqla yerli sənayeləri xarici rəqabətdən qoruya bilər. Bu mühafizə yeni yaranan sənaye sahələrinin inkişafına təkan verə və iş yerlərinin yaradılmasını dəstəkləyə bilər. Bununla belə, həddindən artıq proteksionizm istehlakçılar üçün səmərəsizliyə və yüksək qiymətlərə də səbəb ola bilər.

2. Gəlirlərin yaradılması: Tariflər hökumətlər üçün əhəmiyyətli gəlir mənbəyini təmin edir. Bu gəlir ictimai xidmətlərin və infrastrukturun maliyyələşdirilməsi üçün istifadə edilə bilər. Bununla belə, ticarətin liberallaşdırılmasının prioritet olduğu qloballaşan iqtisadiyyatda tarif gəlirlərindən asılılıq qeyri-davamlı ola bilər.

3. Ticarət balansı və rəqabətqabiliyyətlilik: Tarifləri tənzimləməklə hökumətlər ya ixracı təşviq etməklə ya da idxalı məhdudlaşdırmaqla ticarət balansına təsir göstərə bilərlər. Balanslaşdırılmış tarif siyasəti ticarət tarazlığını qorumağa və qlobal bazarlarda milli rəqabət qabiliyyətini artırmağa kömək edə bilər.

4. Strateji və Siyasət Məqsədləri: İqtisadi mülahizələrdən əlavə, tariflər ekoloji davamlılığın təşviqi və ya insan hüquqlarının qorunması kimi daha geniş siyasət məqsədlərinə nail olmaq üçün istifadə edilə bilər. Məsələn, müəyyən ekoloji standartlara cavab verməyən məhsulların tarifləri daha təmiz istehsal təcrübələrini stimullaşdıra bilər.

Gömrük-tarif qaydalarının tətbiqi və idarə edilməsi bir sıra çətinliklərlə üzləşir.

1. Ticarət mübahisələri: Tariflər ticarət mübahisələrinə və digər ölkələrin cavab tədbirlərinə səbəb ola bilər. Bu cür mübahisələr qlobal iqtisadi sabitliyə təsir edərək ticarət müharibələrinə çevrilə bilər.

2. İqtisadi səmərəsizliklər: Yüksək tariflər bazar qiymətlərini təhrif etməklə və rəqabəti azaltmaqla iqtisadi səmərəsizliyə səbəb ola bilər. Bu, istehlakçılar üçün daha yüksək xərclər və innovasiya üçün stimulların azalması ilə nəticələnə bilər.

3. Uyğunluq və İdarəetmə: Gömrük-tarif qaydalarının idarə edilməsi malların təsnifatı, qiymətləndirilməsi və icrası daxil olmaqla, mürəkkəb inzibati prosesləri əhatə edir. Effektiv gömrük inzibatçılığı gecikmələri minimuma endirmək və uyğunluğu təmin etmək üçün çox vacibdir.

4. Qlobal Ticarət Sazişləri: ÜTT çərçivəsində müzakirə edilənlər kimi beynəlxalq ticarət sazişləri birtərəfli tariflərin tənzimlənməsi üçün əhatə dairəsini məhdudlaşdıra bilər. Müsbət ticarət əlaqələrini saxlamaq və sanksiyalardan qaçmaq üçün bu müqavilələrə riayət etmək vacibdir [7].

Gömrük-tarif tənzimləmələri iqtisadi inkişafa və ticarət dinamikasına təsir göstərən beynəlxalq ticarət siyasətinin əsas aspektidir. Onların tərifini, tarixi təkamülünü və müxtəlif iqtisadi amillərə təsirini başa düşməklə, siyasətçilər daxili maraqları və beynəlxalq öhdəlikləri balanslaşdırarkən strateji məqsədlərə nail olmaq üçün tariflərdən səmərəli istifadə edə bilərlər. Qlobal ticarət inkişaf etməyə davam etdikcə, gömrük-tarif tənzimləmələrinin müasir çağırışların və imkanların həllinə uyğunlaşdırılması davamlı iqtisadi artımın dəstəklənməsi və rəqabətli bazarların saxlanması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edəcəkdir.

Cədvəl 1.

Gömrük tariflərinin tənzimlənməsinin ixrac potensialına təsiri

Tənzimləmə növü	Təsviri	İxrac Potensialına Təsir	Nümunələr
Yaşıl Texnologiyalar üzrə Tariflərin Azaldılması	Bərpa olunan enerji məhsulları və yaşıl texnologiyalar üzrə tariflərin aşağı salınması	Beynəlxalq bazarlarda yaşıl məhsulların rəqabət qabiliyyətini artırır, ixrac həcmini artırır.	Günəş panelləri və külək turbinləri üçün tariflərin azaldılması
Karbon-intensiv idxala tariflərin tətbiqi	Yüksək karbon izləri olan məhsullara daha yüksək tariflər	Yerli sənayeləri daha təmiz texnologiyaları mənimsəməyə təşviq edir, potensial olaraq daha yaşıl alternativlərin ixracını artırır.	Karbon tutumlu polad üçün tariflərin artırılması
Davamlı Təcrübələr üçün Güzəştli Tariflər	Davamlı təcrübələr əsasında istehsal olunan mallar üçün daha aşağı tariflərin təmin edilməsi	Yüksək ekoloji standartlara cavab verən məhsulların ixrac potensialını artırır.	Dayanıqlı mənbəli ağac üçün azaldılmış tariflər
Keçid Dövrü üçün Müvəqqəti Tariflər	Daha yaşıl təcrübələrə keçid zamanı yeni yaranan sənayeləri qorumaq üçün müvəqqəti tariflərin tətbiqi	Uzunmüddətli ixrac potensialını yaxşılaşdıraraq, daha davamlı təcrübələrə keçid zamanı yerli sənayeləri dəstəkləyir.	Elektrikli nəqliyyat vasitələrinə keçid zamanı ənənəvi avtomobil hissələrinə müvəqqəti tariflər

Mənbə: İnternet resursları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Gömrük Tariflərinin İxrac Potensialının Artırılmasında rolu

1. Yaşıl İxracın Təşviqi. Gömrük tariflərinin tənzimlənməsinin COP-29 zamanı ixrac potensialını artırmağın əsas yollarından biri yaşıl ixracı təşviq etməkdir. Ekoloji cəhətdən təmiz məhsullara qlobal tələbat artmaqda davam etdikcə, bu sektorda lider mövqe tutan ölkələr əhəmiyyətli iqtisadi faydalar əldə edəcəklər. Günəş panelləri, külək turbinləri və elektrik nəqliyyat vasitələri kimi yaşıl texnologiyaların ixracına qoyulan tarifləri azaltmaqla ölkələr öz məhsullarını beynəlxalq bazarlarda daha rəqabətqabiliyyətli edə bilərlər. Bu, xüsusilə vacibdir, çünki daha çox ölkə öz karbon izlərini azaltmaq və daha təmiz enerji mənbələrinə keçid öhdəliyi götürür. Məsələn, əgər bir ölkə günəş panellərinin ixracı tariflərini azaldırsa, o, potensial olaraq qlobal bazarın, xüsusən də bərpa olunan enerjiyə böyük sərmayə yatıran regionlarda daha böyük payı ələ keçirə bilər. Bu yanaşma ölkənin ixrac potensialını artırmaqla yanaşı, təmiz enerji texnologiyalarını daha əlçatan və sərfəli etməklə qlobal iqlim səylərini dəstəkləyir.

2. Davamlı İstehsalın Təşviqi. Gömrük tarifləri ölkə daxilində davamlı istehsal təcrübələrini təşviq etmək üçün də istifadə edilə bilər. Müəyyən ekoloji standartlara cavab verməyən malların idxalına yüksək tariflər tətbiq etməklə hökumətlər yerli istehsalçıları daha yaşıl istehsal üsullarını mənimsəməyə həvəsləndirə bilər. Bu, nəinki beynəlxalq bazarlarda yerli məhsulların rəqabət qabiliyyətini artırır, həm də COP-29-un ekoloji məqsədlərinə uyğundur. Məsələn, bir ölkə sərt ekoloji meyarlara cavab verən yerli istehsal polad üçün aşağı tariflər və ya vergi güzəştləri təklif edərkən, karbon tutumlu proseslərdən istifadə etməklə istehsal olunan poladın idxalına daha yüksək tariflər tətbiq edə bilər. Bu yanaşma yerli sənayeləri daha təmiz texnologiyalara və təcrübələrə sərmayə qoymağa təşviq edir və bununla da davamlılığı getdikcə daha çox prioritetləşdirən bazarlarda ixrac potensialını yaxşılaşdırır.

3. Proteksionizm və ticarətin liberallaşdırılmasının balanslaşdırılması. İxrac potensialını artırmaq üçün gömrük tariflərindən istifadənin problemlərindən biri proteksionizm və ticarətin liberallaşdırılması arasında düzgün balansı tapmaqdır. Tariflər yerli sənayeləri qoruya bilsə də, digər

ölkələrin ticarət mübahisələrinə və cavab tədbirlərinə səbəb ola bilər. Beynəlxalq əməkdaşlığın əsas olduğu COP-29 zamanı ölkələrin öz yerli sənayelərini qorumaq və azad ticarəti təşviq etmək arasında tarazlıq əldə etməsi vacibdir. Bu problemi həll etmək üçün ölkələr çevik və dəyişən qlobal şəraitə uyğunlaşa bilən tarif siyasətlərini qəbul etməyi nəzərdən keçirə bilərlər. Məsələn, onlar yerli sənayelərə daha yaşıl istehsal üsullarına keçmək üçün vaxt vermək üçün müəyyən mallara müvəqqəti tariflər tətbiq edə bilər və sənayelər daha rəqabətli olduqda bu tarifləri tədricən azaltmaq planı ilə. Bu cür yanaşma ölkələrə uzunmüddətli perspektivdə ticarətin liberallaşdırılmasını təşviq etməklə yanaşı, öz sənayelərini qorumağa imkan verir [2, s. 97].

Cədvəl 2.

COP-29 İqlim Məqsədləri ilə Strateji Uyğunluq

COP-29 Məqsədi	Gömrük Tarifi Strategiyası	Gözlənilən Nəticə
Davamlı Texnologiyaların Təşviqi	Bərpa olunan enerji texnologiyaları üzrə aşağı tariflər	İqlim üzrə fəaliyyət məqsədlərinə uyğun olaraq yaşıl texnologiya ixracının artımını asanlaşdırır.
Yaşıl İstehsal Təcrübələrinin təşviqi	Karbon tutumlu idxala tariflər və təmiz istehsal üçün stimullar	Qlobal iqlim hədəflərini dəstəkləyərək sənayeləri davamlı təcrübələri qəbul etməyə təşviq edir.
İnkişaf etməkdə olan ölkələrin dəstəklənməsi	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdən yaşıl texnologiya idxalı üçün güzəştli tarif dərəcələri	İnkişaf etməkdə olan ölkələrin qlobal yaşıl bazarlarda iştirak etmək imkanlarını artırır.
Aşağı Karbonlu Malların Qlobal Ticarətinin Asanlaşdırılması	Karbon sərhədinə düzəlişlərin və ya oxşar tədbirlərin həyata keçirilməsi	Ədalətli rəqabəti təmin edir və aşağı karbonlu malların qlobal ticarətini təşviq edir.

Mənbə: İnternet resursları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Effektiv Gömrük Tarifi Strategiyalarının Qlobal Nümunələri

Avropa İttifaqı (Aİ) ticarət siyasətinin iqlim hədəfləri ilə inteqrasiyasında ön sıralarda olmuşdur. Aİ-nin karbon emissiyalarını azaltmaq və davamlı inkişafı təşviq etmək üçün tədbirləri özündə əks etdirən Yaşıl Sövdələşmə onun gömrük tarifi siyasətlərinə də təsir edib. Aİ yaşıl texnologiyaların idxalına daha aşağı tariflər tətbiq etdi və karbon tutumlu idxala tariflər tətbiq edəcək karbon sərhədinin tənzimlənməsi mexanizmini təklif etdi. Bu tədbirlər yaşıl texnologiyalara sərmayə qoyan Avropa sənayelərini qorumaq, eyni zamanda digər ölkələri daha davamlı təcrübələri qəbul etməyə təşviq etmək üçün nəzərdə tutulub [6, s.81].

Aİ-nin yanaşması ixrac potensialını artırmaq üçün gömrük tariflərindən istifadə etmək istəyən digər ölkələr üçün dəyərli dərslər verir. Tarif siyasətlərini ətraf mühitin mühafizəsi məqsədləri ilə uyğunlaşdırmaqla Aİ təkcə yerli sənayelərini dəstəkləmədi, həm də özünü yaşıl məhsullar üçün qlobal bazarda lider kimi yerləşdirdi.

Dünyanın ən böyük bərpa olunan enerji məhsulları ixracatçısı olan Çin, bu sektorda ixrac potensialını artırmaq üçün gömrük tariflərindən strateji istifadə edib. Çin hökuməti günəş panelləri, külək turbinləri və digər yaşıl texnologiyaların istehsalı və ixracı üçün bir sıra tarif endirimləri və subsidiyalar həyata keçirib. Bu tədbirlər Çin şirkətlərinə qlobal bərpa olunan enerji bazarında dominant oyunçular olmağa kömək etdi.

Çinin təcrübəsi gömrük tariflərinin ekoloji məqsədlərlə uyğunlaşdırılmasının potensial iqtisadi faydalarını nümayiş etdirir. Yaşıl texnologiya sektorunun böyüməsini dəstəkləməklə, Çin təkcə ixrac potensialını artırmaqla yanaşı, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün qlobal səylərə də töhfə verib.

Hindistan proteksionizmin ticarətin liberallaşdırılması ilə balanslaşdırılmasının maraqlı nümunəsini təqdim edir. Hindistan hökuməti yerli sənayeləri qorumaq üçün müəyyən idxala yüksək tariflər tətbiq etsə də, yaşıl texnologiyalar və komponentlərin idxalına tarifləri də azaldıb. Bu yanaşma Hindistanın böyüyən bərpa olunan enerji sektorunu dəstəkləyərkən əsas sənaye sahələrini qorumaq üçün nəzərdə tutulub.

Hindistanın təcrübəsi tarif siyasətində çevikliyin vacibliyini vurğulayır. Dəyişən iqtisadi və ekoloji şəraiti əks etdirmək üçün tarifləri tənzimləməklə Hindistan yerli sənayelərini dəstəkləməklə yanaşı, həm də yaşıl texnologiyalar ticarətini təşviq edə bilir.

İxrac potensialını artırmaq üçün gömrük tariflərindən istifadə əhəmiyyətli imkanlar təqdim etsə də, həm də çətinliklərlə üzləşir. Əsas problemlərdən biri ticarət mübahisələri riskidir. Öz yerli sənayelərini qorumaq və ya yaşıl ixracı təşviq etmək üçün tarifləri tətbiq edən ölkələr ticarət tərəfdaşlarının cavab tədbirləri ilə üzləşə bilər. Bu, ticarət müharibələrinə gətirib çıxara bilər ki, bu da iqlim dəyişikliyini həll etmək üçün lazım olan qlobal əməkdaşlığa xələl gətirə bilər [8].

Digər problem istehlakçılara potensial təsirdir. Müəyyən idxal məhsulları üzrə yüksək tariflər istehlakçılar üçün qiymətlərin yüksəlməsinə səbəb ola bilər ki, bu da tariflərin tənzimlənməsinin ümumi iqtisadi faydalarını azalda bilər. Hökumətlər üçün tarif siyasətinin həm sənaye, həm də istehlakçılara potensial təsirlərini diqqətlə nəzərdən keçirməsi vacibdir.

Bu çətinliklərə baxmayaraq, gömrük tariflərinin tənzimlənməsinin təqdim etdiyi imkanlar əhəmiyyətlidir. Tarif siyasətlərini COP-29-un ətraf mühitin mühafizəsi məqsədlərinə uyğunlaşdırmaqla ölkələr nəinki ixrac potensiallarını artıra, həm də iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün qlobal səylərə töhfə verə bilərlər. Əsas məsələ yerli sənayeləri dəstəkləməklə və davamlı inkişafı təşviq etməklə yanaşı, dəyişən qlobal şəraitə cavab verə bilən çevik və adaptiv tarif siyasətini qəbul etməkdir.

Nəticə

Dünya daha dayanıqlı və ekoloji cəhətdən şüurlu gələcəyə doğru irəlilədikcə ticarət siyasətinin, xüsusilə də gömrük tariflərinin rolu getdikcə daha vacib olacaq. COP-29 ölkələr üçün ticarəti iqlim məqsədlərinə uyğunlaşdıran siyasətləri müzakirə etmək və həyata keçirmək üçün platforma təqdim edir. Gömrük tariflərini strateji olaraq tənzimləməklə ölkələr, xüsusilə yaşıl texnologiyalar üçün artan bazarda öz ixrac potensialını artıra bilərlər. Bununla belə, proteksionizm və ticarətin liberallaşdırılması arasında balans yaratmaq və tarif siyasətlərinin dəyişən qlobal şəraitə çevik uyğunlaşmasını təmin etmək vacibdir. Bununla ölkələr təkcə öz yerli sənayelərini dəstəkləmir, həm də iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün qlobal səylərə töhfə verə bilərlər.

ƏDƏBİYYAT

1. Bown, C. P., & Freund, C. L. (2020). The WTO and the Global Trade System. Princeton University Press.
2. Hufbauer, G. C., & Schott, J. J. (2019). Trade Policy and the WTO: An Overview. Peterson Institute for International Economics.
3. International Monetary Fund. (2022). Trade and tariffs: The impact on global economies. IMF. Retrieved from
4. https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2022/06/01/Trade-and-Tariffs-The-Impact-on-Global-Economies-473491
5. Kehoe, T. J., & Ruhl, K. J. (2022). Customs Tariffs and Export Potential: Theory and Practice. Journal of International Economics, 134, 104-118.
6. doi:10.1016/j.jinteco.2022.104118
7. Lamy, P. (2021). Global Trade Policy: The Role of Customs Tariffs and Trade Agreements. Cambridge University Press.
8. Moran, T. H. (2021). Customs Tariff Policies and Their Impact on Export Dynamics. Oxford University Press.
9. United Nations Framework Convention on Climate Change. (2023). Conference of the Parties (COP) 29: Key outcomes and agreements. UNFCCC. Retrieved from https://unfccc.int/cop29
10. World Trade Organization. (2021). World Trade Report 2021: Economic resilience and trade. World Trade Organization. Retrieved from
11. https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/wtr2021_e.htm

Мурват Сахиб Акбаров
Магистр, БГУ
murvet.99@gmail.com
Захра Иса Самадова
Кандидат наук, доцент, БГУ
zaxra.samedova@hotmail.com

Использование таможенно-тарифного регулирования для увеличения экспортного потенциала

Резюме

Цель исследования является изучение того, как стратегическая корректировка тарифов может повысить экспортный потенциал страны в соответствии с экологическими целями COP-29.

Методология работы включает мультидисциплинарный подход к сбору, анализу и интерпретации данных.

Прикладная значимость исследования заключается в предоставлении практических идей и политических рекомендаций по использованию корректировок тарифов для увеличения экспортного потенциала при одновременной поддержке глобальных климатических целей, установленных COP-29.

Результаты исследования показывают, что целевая корректировка тарифов может эффективно повысить экспортный потенциал за счет продвижения устойчивой торговой практики в соответствии с климатическими целями КС-29.

Оригинальность и научная новизна исследования заключается в его новом подходе к интеграции тарифного регулирования с глобальными климатическими целями, предлагающем уникальную основу для увеличения экспортного потенциала в соответствии с целями устойчивого развития COP-29.

Ключевые слова: экспортный потенциал, COP-29, таможенные тарифы.

Murvat Sahib Akbarov
Master, BSU
murvet.99@gmail.com
Zahra İsa Samadova
PhD, associate professor, BSU
zaxra.samedova@hotmail.com

Using customs tariff regulations to increase export potential

Summary

The purpose of the study is to examine how strategic tariff adjustment can increase the country's export potential in line with the environmental goals of COP-29.

The methodology of the work includes a multidisciplinary approach to data collection, analysis and interpretation.

The applied significance of the study is to provide actionable insights and policy recommendations for using tariff adjustments to increase export potential while supporting the global climate goals set by COP-29.

The results of the study show that targeted tariff adjustments can effectively increase export potential by promoting sustainable trade practices in line with COP-29 climate goals.

The originality and scientific novelty of the study lies in its novel approach to integrating tariff regulation with global climate goals, offering a unique framework for increasing export potential in line with COP-29 sustainability goals.

Key words: export potential, COP-29, customs tariffs